ASPECTE JURIDICE PENALE PRIVIND TRATAMENTUL DELINCVENTULUI MINOR

Dumitrița CERTAN

CZU: 343.224.1(478) dumitritacertan17@gmail.com

The legal aspects regarding the criminal treatment of minor offenders has always been one of the most analyzed and complicated matters in our society due to its social implications. The present article focuses on the specific features and the consequences of criminal liability of minors, the release from criminal liability and the categories of criminal punishments regulated by the criminal code of the Republic of Moldova established for minors.

Republica Moldova de mai mulţi ani se află în process de tranziţie, această perioadă caracterizându-se prin mai mulţi factori negativi, ce au condus la vulnerabilitatea socială a populaţiei, cel mai mult fiind afectaţi copiii şi tinerii, care sunt la o vârstă de formare şi cunoaştere a propriei personalităţi şi au nevoie de o protecţie specială, şi acces la mai multe servicii. Reieşind din mediul negativ de convieţuire şi multiplele influenţe din exterior, minorii sunt traşi la răspundere penală pentru comiterea infracţiunilor, într-o proporţie destul de mare. Sarcina sistemului de drept şi a autorităţilor în domeniu este de a adapta instrumentele juridice la realitatea existentă, prin elaborarea de noi norme juridice care să ofere un cadru legal cât mai clar şi accesibil infractorilor minori, de a implementa măsuri de prevenire eficace şi pe termen lung, şi de a pune în funcţiune programe de resocializare şi ajutor social care să îi ajute pe minori să se reintregeze în societate şi, în acelaşi timp, să fie asigurată ordinea de drept.

În literatura de specialitate, răspunderea penală este abordată din mai multe puncte de vedere, fie ca un efect ce survine în urma săvârşirii unei infracţiuni, fie reflectă reacţia societăţii faţă de infractor. Astfel, răspunderea penală a minorilor presupune însuşi raportul juridic penal de constrângere, născut ca urmare a săvârşirii infracţiunii între stat, pe de o parte, şi infractorul minor pe de altă parte. Acest raport are un caracter complex, al cărui conţinut îl formează dreptul statului de a trage la răspundere pe infractor, de a-i aplica o sancţiune prevăzută pentru infracţiunea savârşită şi de a-l constrânge să o execute, precum şi obligaţia infractorului de a răspunde pentru fapta sa şi de a se supune sancţiunii aplicate, în vederea restabilirii ordinii de drept şi restaurării autorităţii legii [1].

Vârsta generală pentru tragerea la răspundere penală a persoanei fizice este de 16 ani. Minorii între vârsta de 14 şi 16 ani poartă răspundere penală numai pentru săvârşirea infracţiunilor indicate expres în alin. (2) art. 21 Cod penal. Prin urmare, legea penală prevede două limite de vârstă la care persoana poate fi trasă la răspunde penală: 14 şi 16 ani [2].

În pofida principiului inevitabilităţii răspunderii penale, este posibil ca în anumite situaţii să fie înlăturală răspunderea penală pentru fapta săvârşită, nemaifiind considerată necesară tragerea la răspundere penală a minorului. În aceste circumstanţe, intervine instituţia liberării de răspundere penală a minorilor, reglementată în art. 54 lit. a) Cod penal al Republicii Moldova. Potrivit reglementărilor nominalizate, liberarea de răspundere penală este posibilă doar în cazul când sunt respectate următoarele condiţii: persoana este în vârstă de până la 18 ani; infracţiunea este săvârşită pentru prima oară; infracţiunea este uşoară sau mai puţin gravă; corectarea minorului este posibilă fără să fie supus răspunderii penale. Atunci când se atestă prezenţa tuturor condiţiilor menţionate, minorii pot fi liberaţi de răspundere penală şi li se pot aplica măsuri de constrângere cu caracter educativ, prevăzute de art.104 CP al RM: a) avertismentul; b) încredinţarea minorului pentru supraveghere părinţilor, persoanelor care îi înlocuiesc sau organelor specializate de stat; c) obligarea minorului să repare daunele cauzate. La aplicarea acestei măsuri, se ia în considerare starea materială a minorului; d) obligarea minorului de a urma un curs de reabilitare psihologică; e) obligarea minorului de a urma cursul de învăţământ obligatoriu; f) obligarea minorului de a participa la un program probaţional.

Totuşi, în ipoteza în care instanţa de judecată constată necesitatea de a-i aplica minorului una dintre pedepsele penale prevăzute de Codul penal al Republicii Moldova, există anumite particularităţi specifice ce sunt luate în consideraţie. Astfel, conform art. 67 alin. (4) CP al RM, munca neremunerată în folosul comunităţii nu poate fi aplicată persoanelor recunoscute ca invalizi de gradele I şi II, militarilor prin contract, femeilor gravide, femeilor care au copii în vârstă de până la 8 ani, persoanelor care nu au atins vârsta de 16 ani şi persoanelor care au atins vârsta de pensionare. De asemenea, în baza art. 71 alin. (3) CP al RM, detenţiunea pe viaţă nu poate fi aplicată femeilor şi minorilor. În cadrul stabilirii categoriilor de pedeapsă şi a limitelor acestora în Partea generală a CP al RM, se face individualizarea pedepsei penale sub forma închisorii, şi anume, art. 70 alin. (3) CP al RM prevede că la stabilirea pedepsei închisorii pentru persoana care, la data săvârşirii infracţiunii, nu a atins vârsta de 18 ani, termenul închisorii se stabileşte din maximul pedepsei, prevăzute de legea penală pentru infracţiunea săvârşită, reduse la jumătate. În baza art. 70 alin. (4) CP al RM, la stabilirea pedepsei definitive în caz de concurs de infracţiuni, pedeapsa închisorii nu poate depăşi 25 de ani pentru adulţi şi 12 ani şi 6 luni pentru minori, iar în caz de cumul de sentinţe – de 30 de ani pentru adulţi şi 15 ani pentru minori. În conformitate cu art. 79 alin. (1) CP al RM, minoratul persoanei care a săvârşit infracţiunea se consideră circumstanţă excepţională. În ansamblu, legislaţia penală prevede minoratul ca o stare de atenuare a pedepsei penale.

Pedeapsa aplicată de instanţa de judecată conform criteriilor generale de individualizare, prevăzute de art. 75 din CP al RM, urmează a fi executată, de regulă, potrivit tipului şi cuantumului său. Însă, uneori, scopurile pedepsei penale pot fi atinse şi fără executarea în regim de detenţiune, astfel, legiuitorul a prevăzut în Codul penal o serie de instituţii juridice, care-i conferă judecătorului posibilitatea de a libera o

persoană minoră de pedeapsa penală. Astfel, în conformitate cu prevederile art. 93 alin. (1), minorii condamnaţi pentru săvârşirea unei infracţiuni uşoare, mai puţin grave sau grave sunt liberaţi de pedeapsă de către instanţa de judecată, dacă se constată că scopurile pedepsei pot fi atinse prin aplicarea măsurilor de constrângere cu caracter educativ prevăzute la art. 104. Condiţiile aplicării categoriei date sunt următoarele: Persoana condamnată este minoră; A savârşit o infracţiune uşoară, mai puţin gravă sau gravă; Instanţa de judecată a constatat că scopurile pedepsei penale pot fi atinse şi fără executarea în fapt a unei pedepse penale.

Ţinând cont de cele expuse, recomandăm instituirea în legea penală a unei instituţii aparte, care să cuprindă un grup de norme penale, care să determine efectele esenţiale speciale ale individualizării răspunderii şi pedepsei penale a minorilor. Astfel, propunem completarea CP cu un capitol întitulat „Minoratul”, deci să fie instituite norme penale care să reglementeze clar şi fără echivoc, particularităţile răspunderii şi pedepsei penale a minorului, diferite de cele stabilite pentru o persoană adultă, deşi pot exista şi particularităţi comune. Pe lângă acestea, propunem completarea Parţii generale a CP al RM, cu un articol, articolul 211 întitulat „Minor” care să conţină următoarele prevederi: „Minorul este persoana de sub 18 ani, susceptibilă de răspundere penală, începând cu vârsta de 16 ani sau 14 ani în funcţie de gravitatea infracţiunii săvârşite“. De asemenea, sistemul justiţiei penale al Republicii Moldova ar trebui să fie complinit şi cu măsuri alternative pedepsei cu închisoarea, al căror scop este de a creşte rolul comunităţii în administrarea justiţiei şi în activităţile de resocializare şi reinserţie socială a minorilor delincvenţi. În calitate de pedeapsă alternativă aplicată minorilor în conflict cu legea, menţionăm medierea, aceasta fiind un element al justiţiei restaurative, reprezintă un proces prin care victimei şi infractorului li se dă posibilitatea, în cazul în care consimt liber să participe activ la rezolvarea problemelor apărute în urma infracţiunii cu ajutorul unei terţe părţi imparţiale (mediator).

Referinţe:

1. STEFANI, G. LEVASSEUR, G. *Droit penal general et procedure penale*. Paris: Dalloz, 1964.
2. Codul penal al Republicii Moldova nr. 985 din 18.04.2002. În: Monitorul Oficial, 14.04.2009, nr. 72-74, art. 195.

Recomandat
***Dorina GUREV**, dr., conf.univ.*